

וועד העולמי לתיקון חטא המרגלים

גליון # 14

ארגון מוקדש לתיקון חטא המרגלים ולעורר על קדושת ומצות ישוב ארץ ישראל כמו שאמרו חז"ל מצות ישוב ארץ ישראל שקולה כנגד כל מצות שבתורה וכמבואר במדרש תלפיות (ענף ארץ ישראל), יחד הקדוש ברוך הוא את ארץ ישראל כמו בעל המיחד קרקע לאשתו למזונותיה, והשכינה אין שורה בחוץ לארץ. ובספר חרדים (דף נ"ז), מצות עשה מן התורה לדור בארץ ישראל, שנאמר וירשתה וישבת בה.

חודש חשון תשס"א לפ"ק

ותמצא כי עגל ופארן גם הם ענין אחד. וכן תמצא שרמז הכתוב חטא מרגלים בעגל שאמר (שמות ל"ב) וביום פקדי ופקדתי עליהם, ופירושו ביום פקדי את מרגלים ופקדתי עליהם חטאת העגל וכתוב תשאו עונותיכם לשון רבים דהיינו חטא העגל וחטא המרגלים וכדפי' רש"י ז"ל בפ' שלח לך, והטעם כי בעגל חטאו כאלו היה חס וחלילה אלהות זולת השם יתברך ולכך אמרו עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו ובמרגלים אמר כי חזק הוא ממנו כאלו חס ושלום אין היכולת בו יתברך להוציאם משם וכדאיתא במסכת ערכין (ט"ו א') אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו המרגלים באותה שעה כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם, והרי לך כי חטא המרגלים כמו חטא העגל, רק כי בעגל שאמרו שיש אלהים זולתו חס וחלילה ובמרגלים אמרו חס ושלום כי אין הכל ביכלתו

ספר דרך חיים - פרק ה משנה ד

עשרה נסים וכו'. אלו עשרה נסים שנעשו לאבותינו במצרים הם עשר מכות שהביא בשביל ישראל להוציא אותם מארץ מצרים לכך הביא הקדוש ברוך הוא המכות עליהם, ולפיכך המכות עצמם שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים הם הנסים שנעשו לאבותינו וגו'. והרמב"ם פירש כי מה שהיו ישראל נצולים מן העשרה מכות שבאו על המצריים דבר זה הם הנסים שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו במצרים, כי הקדוש ברוך הוא הביא הצפרדעים על ארץ מצרים לא על המצריים בלבד ולפיכך היה הנס לישראל גם כן כאשר הי' נצולים מזה, וראיה לזה דהא חושך לא שייך לומר שהיה על מצרים בלבד שהרי ישראל ומצרים היו יושבים ביחד והיה אור לישראל וחושך למצרי, ומזה נראה כי השם יתברך עשה נס לישראל שהצילם מן החושך, וכך הם כל הנסים הציל הקדוש ברוך הוא את ישראל מן המכות. ומעתה יתורץ גם כן מה שהוצרך התנא לשנות עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים, שהרי כתיב בתורה בפירוש שלא היתה אותה מכה בישראל. ואלו עשרה נסים שנעשו על הים מנאם הרמב"ם ז"ל, גם רש"י ז"ל מנה אותם על דרך אחד והם מפורשים ומבוארים אין להאריך בהם:

ויש להקשות אחר שעשה הקדוש ברוך הוא עשרה נסים עם ישראל במצרים למה הוצרך לעשות על הים. ויראה לומר כי השם יתברך עשה נסים לישראל כדי שיהיו אל השם יתברך לגמרי, וכמו שאמר הכתוב (שמות כ') אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים כי מפני שהוצאתי אתכם מארץ מצרים ראוי שיהיה השם יתברך לכם לאלוה. ומפני כי ההצלה היא בשנים האחד ההצלה מן המתנגד הוא האדם שהוא בעל בחירה ובעל שכל, והמתנגד השני הוא הטבע, והמתנגד שהוא האדם שהוא בעל שכל מצד מה הוא יותר קשה מן המתנגד הטבעי, כי המתנגד הזה מחשב תמיד בחכמתו להתגבר על מתנגדו ולפיכך מצד מה הוא קשה מן הדבר הטבעי שהוא הולך לפי טבעו, ועוד כי האדם יש לו מעלה עליונה ביותר מן הטבע, ומצד מה אינו קשה כל כך כי אפשר שישתנה דעתו ויבטל מן מה שהיה מתנגד, אבל הטבעי אינו כך כי לעולם הוא עומד. ולפיכך הוציא הקדוש ברוך הוא את ישראל ממצרים על ידי נסים והציל אותם מן המתנגד שהוא בעל שכל הוא פרעה ומצריים, שהיו באים עליהם בכח ובגבורה והיו עומדים בפניהם שלא יצאו מתוכם והשם יתברך הוציא אותם, וגם עשה עמהם נסים על הים שהוא מתנגד הטבע שלא היו עוד תחת רשות פרעה הוציא את ישראל מתוך הים וקרע להם הים הטבעי שהיה עומד בפניהם, והרי הציל את ישראל ממתנגד הטבעי וממתנגד בעל שכל, ועל ידי זה קנה השם יתברך את ישראל לגמרי שהם שלו. ולכך שקולים אלו שני דברים ההוצאה ממצרים וההוצאה מן הים, וכל אחד ואחד היו בו עשרה נסים. ועוד יש לך לדעת ולהבין כי חלוק יש, כי הקדוש ברוך הוא הוציא את ישראל ממצרים דהיינו מפרעה זה שהיה באותה שעה, אבל עדיין לא הוציא אותם ממצרים דהיינו מן האומה בכלל, כי מאחר שהיו תחתיהם אף כי יצאו מרשות של אותם מצרים לא יצאו מכלל מצרים שכולל אותם שהם בזמן הזה ואשר יהיו לעתיד, וזה היה על ידי קריעת ים סוף שיצאו ישראל מן הארץ בכללה על ידי נסים בים ושקע כל מצרים בתוכו בפעם אחד, ובדבר זה יצאו ממצרים בכלל. ולפיכך אצל קריעת ים סוף לא נזכר רק לשון יחיד והנה מצרים נוסע אחריהם, וכן כל הפרשה מפני שהיה זה לכל מצרים, מה שהם עם מצרים. ועל פי זה הסוד דרשו רבותינו ז"ל (שמו"ר פכ"א) והנה מצרים נוסע אחריהם שראו ישראל שר של מצרים בא לעזור למצרים ולפיכך ויראו מאוד, וכל זה מפני כי הנצוח הזה לא לאלו מצרים רק לכל האומה אשר הם תחת השר שלה ולפיכך בא המלאך לעזור אותם, וכאשר נצחו השר שלהם בשביל כך נצחו את האומה בכלל ועל דבר זה בא כל קריעת ים סוף ולפיכך כתיב כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, ואם כן היה זה יציאה מן מצרים לגמרי אף לעתיד ואין להאריך במקום הזה:

וכבר בארנו לך הטעם של מספר עשרה כי השם יתברך רצה לעשות נסים לישראל בכל חלקי הצדדין אשר אפשר כי אין הנסים שוים, כי מפני שהנס הוא שנוי הטבע אין כל הדברים שוים, כי יש דבר קרוב אל שנוי הטבע מצד מה וקשה מצד מה, ודבר אחר גם כן יש שהוא קרוב מצד אחד אל שנוי הטבע וקשה מצד אחר, ובעשרה יש כל החלקים עד שכאשר עשה הקדוש ברוך הוא עשרה נסים במצרים ידעו ישראל לגמרי שהשם יתברך עושה להם נסים ונוהג עמהם שלא בטבע בכל הדברים. וכן עשרה נסים עשה הקדוש ברוך הוא לישראל במצרים להודיע, כי עשה נסים לישראל בכל החלקים שהם עשרה שבזה נכללו כל הנסים, וכן יש לפרש כל מספר שזכר. כי השם יתברך ברא העולם בעשרה מאמרות מפני שאין העולם חסר דבר ויש בו כל החלקים שהם עשרה. ועשרה דורות מאדם עד נח ומנח עד אברהם. כי השם יתברך היה מאריך אף באולי יהיה דור האחר מחולק מן הראשון עד עשרה דורות כמו שפירשנו למעלה. וכן עשרה נסיונות נסו אבותינו להקדוש ברוך הוא שנסו אותו בכל מיני נסיון. וכן עשרה דברים שנבראו בין השמשות

יוצאים מסדר העולם וממנהגו ובמספר הזה נמצאו כל החלוקים שאין זה כמו זה עד שזה המספר כולל הכל:

אמנם במדרש מוכיח כי מה שזכר אלו דברים מפני שאמר כי בי' מאמרות נברא העולם שזה המספר מורה שיש בעולם המדריגה העליונה שמורה עליה מספר עשרה, ומפני כך נמצא מספר עשרה בעולם בכל אלו שזכר, כי השם יתברך מנהיג עולמו במדה עליונה הכוללת עשרה. וכן אמרו במדרש שנתנסה אברהם בעשרה נסיונות כנגד עשרה מאמרות שנברא בהן העולם להודיע כי כל העולם עומד בזכות אברהם שנתנסה גם כן בעשר נסיונות, ועוד אמרו (אדר"נ פל"ג) כי הקדוש ברוך הוא הביא עשרה מכות על המצריים בשביל זכות אברהם שנתנסה בעשרה נסיונות ועמד בכולם. ופירוש המדרש הזה כי אברהם היה התחלת העולם וכמו שאמרנו למעלה כי הכל היה תוהו עד שבא אברהם, וכן במדרש (ב"ר פי"ב) אמרו אלה תולדות שמים וארץ בהבראם בזכות אברהם נברא העולם אותיות באברהם, ופירושו כי הכל היה תוהו ולא נחשב מציאות כלל עד שבא אברהם, ולפיכך בשבילו נברא העולם ואליו נתן השם יתברך כל העולם. וכן אמרו בפרק קמא דברכות (י"ג, א') מתחילה היה אב לארם ואחר כך לכל העולם, ומפני שיש אל העולם המדריגה העליונה שלו עד כי נתנסה אברהם בעשרה נסיונות לצרפו עד שיהיה נבדל מן הטבע והיה אלהי לגמרי. כי כל נסיון הוא שמנסה אותו אם ילך אחר טבעו כמו שהתבאר זה למעלה כי זהו לשון נסיון מלשון נס, וכאשר נתנסה בעשרה נסיונות מוכח שאינו הולך אחר הטבע אבל הוא נבדל מן הטבע, וראוי שיהיה אל אברהם כל העולם שנברא בעשרה מאמרות מפני שמקבל כל העולם מדריגה נבדלת בלתי טבעית כמו שהתבאר למעלה. וכן עשרה נסים במצרים כנגד עשרה נסיונות של אברהם, כי הנסיון כמו שאמרנו הוא בלתי טבעי כי זהו עצמו הנסיון אם ילך האדם אחר טבעו או לא ילך, ומפני כי עמד אברהם בעשרה נסיונות ולא הלך אחר טבעו עשה השם יתברך גם כן נסים שלא כטבע ומנהגו של עולם לבנים, כי היה נוהג השם יתברך עם בני אברהם שלא בטבע כמנהגו של עולם כמו שהיה אברהם עם השם יתברך שלא בטבע וכמנהגו של עולם. וראוי היה שיעשה עם ישראל כשיצאו ממצרים בשביל אברהם, כי שעבוד מצרים היה דומה לגמרי לענין אברהם ומעשה אביהם אברהם ממנו ירשו בניו, וכבר האריך בזה הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה בפרשת לך לך כי היה אברהם סימן לבניו, ולפי הנראה כי בניו ירשו מאברהם שהיה אביהם, וכשם שאברהם הוציא אותו הקדוש ברוך הוא מאור כשדים אחר שהיה נרדף מן נמרוד, כך הוציא הקדוש ברוך את ישראל ממצרים. ולפיכך בתחילת הפרשה שהודיע לאברהם שעבוד מצרים כתיב (בראשית ט"ו) אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים וגו', לומר לך כי יהיו יורשים ממך בניך כמו שהוצאתיך מאור כשדים לתת לך הארץ וכן יהיו בניך אוציא אותם מארץ מצרים כדי לתת להם הארץ, כי ראוי שיהיה דומה התחלת ישראל לאברהם שהיה התחלת האבות כלם. ולפיכך אליו בפרט גלה הקדוש ברוך הוא שעבוד מצרים שנאמר (שם) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו'. וכל זה מפני שראוי שיהיה התחלת בניו דומה אל ענין אברהם שהוא היה התחלה באבות, ואצל אברהם מצאנו שהשליכו אותו לכבשן האש לאבדו והוציא השם יתברך אותו מתוכו וכך היה אל ישראל במצרים שהשליכו בניהם ליאור והוציא השם יתברך אותם מתוכם:

וכמו שהראה הקדוש ברוך הוא לאברהם את שעבוד מצרים והגאולה, כך הראה ליעקב סוף כל הגלויות וכמו שאמרו (פסחי' נ"ו, א') בקש יעקב לגלות את הקץ נסתלקה ממנו שכינה. וזה כי יעקב הוא סוף אבות, שכשם שאברהם היה התחלה מן האבות כך היה יעקב בתכלית האבות וסוף שלהם, ולפיכך מן יעקב יורשים ישראל תכליתם ואחריתם כי יעקב בסוף ותכלית האבות וירשו הבנים ענינו. ותדע כי האבות האלו, אברהם היה התחלתו בצער שהיה נרדף מנמרוד ואחר

כך היה כל ימיו בטוב ובברכה רק בעת ילדותו היה בצער קודם שלקח השם יתברך את אברהם, אבל מזמן שלקח השם יתברך את אברהם היה בטוב כל ימיו, ולפיכך היו ישראל בהתחלה קודם שלקח השם יתברך אותם לעם כאשר היו במצרים בצער אבל כאשר לקח השם יתברך אותם לעם היו ישראל בברכה כל זמן התחלה שלהם. ויצחק היה התחלתו בטובה וברכה ובסוף חששו עיניו מראות, ובמדרש (ב"ר פס"ה) יצחק חדש יסורין שנאמר ויהי כי זקן יצחק ותכהן עיניו וגו', וזה מוכח על ישראל שמתחלה היו בטובה ולבסוף חשכו עיניהם מכח הגלות והשעבוד תחת האומות, ויעקב גם כן היה לו מדה מיוחדת שרוב ימיו היה בצער והוא שאמר (שם פצ"ב) ואל שדי שאמר לעולמו די יאמר לצרותי די, וכמו שאמר לפרעה (בראשית מ"ז) ימי שנתי מעט ורעים אך בסוף ימיו כאשר בא אל יוסף כבר היה נח מכל צרותיו, וגם זה ענין סוף ישראל כי יהיה הגלות ארוך מאד ואחרית הימים מסתלק הגלות ויהיו בטובה. והתבאר לך איך אלו שלשה אבות, שהיה אברהם התחלה ותחלה לאבות מורה על תחלת ישראל שהיה אברהם כל ימיו בטובה ומת בשיבה טובה רק קודם זה היה בצער כמו שהתבאר, וכך תחלת ישראל היא בצער ולבסוף היו בטובה. ויצחק שהיה אמצע באבות מורה על אמצע ישראל ויצחק היה בטוב בתחלתו ולבסוף כהו עיניו והגיע לו יסורין, ומורה דבר זה על חושך הגלות והסרת האור מן ישראל גם כן בית המקדש נקרא אור כמו שאמרו ז"ל הוא כבה נרו של עולם כדאיתא בפרק קמא דבבא בתרא (ד', א'). ויעקב שהיה תכלית וסוף האבות מורה על סוף ותכלית ישראל, ויעקב היה ההפך כי היה כל ימיו בצרה שהיה נרדף עד בסוף שהיה נח מצרתו וממנו היה דומה לזה תכלית ואחרית ישראל. ובאולי תאמר אם כן היה ראוי כי הטוב של יעקב המורה על הסוף של ישראל יהיה הרבה מאוד, והרי לא היה הטוב של יעקב בסוף רק מעט ואין זה דומה אל תכלית ישראל שיהיה נצחי. אבל לכך אמרו (תענית ה', א') יעקב אבינו לא מת והנה הוא בטובה נצחית אשר לא יסולק כלל מורה על טוב ישראל שיהיו נצחיים. ומפני כי יהיה העולם הכל רוחני כמו שמבואר בכמה מקומות, ולפיכך מורה על זה מה שאמרו רבותינו ז"ל שיעקב לא מת ואין ספק כי חיי יעקב עתה הם רוחנים לא כמו חיים האלו שהם טבעיים ודבר זה מבואר:

ולפיכך בגאולת מצרים עושה אברהם עיקר ומזכיר אברהם תחלה וארא אל אברהם וגו', אבל בגאולה אחרונה מקדים את יעקב וזכרתי את בריתי יעקב, כי אברהם מורה על גאולה הראשונה ויעקב על האחרונה והנה אברהם שהיה מורה עליו גאולה שאמר הקדוש ברוך הוא אליו וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי, וליעקב גם כן נגלית הגאולה רק שנסתלק ממנו הקץ, אבל יצחק שהיה מורה על הגלות שכהו עיניו בסוף ימיו שהוא מורה גלות ולכך לא נגלה לו שום גאולה. ומפני כי גאולת ישראל במצרים מצד אברהם שהיה התחלת ישראל, ולפיכך כשם שנתנסה אברהם בעשרה נסיונות וכבר התבאר כי הנסיון הוא שלא בטבע כי לכך מנסה הקדוש ברוך הוא את הצדיק אם יעמוד בנסיון ולא ילך אחר טבעו, ולכך עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל עשרה נסים שלא בטבע וכמנהגו של עולם. ומעתה סדר המשניות, מתחלה שנה בעשרה מאמרות נברא העולם, וכנגד זה נתן השם יתברך ארץ אפים שלא להשחית עולמו עד עשרה דורות בשביל שחם על העולם שיש בו המעלה העליונה שנברא בעשרה מאמרות, וכן היה חס על עולמו שנברא בעשרה מאמרות עד עשרה דורות בשביל הצדיק שיעמוד ויקבל שכר כלם, ולפיכך עשרה דורות היו מנח עד אברהם. ובשביל שנברא העולם בעשרה מאמרות נתנסה אברהם בעשרה נסיונות כמו שהתבאר לפני זה, ובשביל כי נתנסה אברהם בעשרה נסיונות עשה הקדוש ברוך הוא עשרה נסים לישראל במצרים ועל הים הכל כמו שהתבאר למעלה, ולפיכך אף אם ישראל נסו את הקדוש ברוך הוא בעשרה נסיונות והיה ראוי לכלות חס וחלילה את ישראל, זכות אברהם שנתנסה בעשרה נסיונות גרם שלא לכלותם כמו שיתבאר זה. ואחר כך עשרה נסים נעשו

לאבותינו בבית המקדש וגם זה היה בזכות אברהם, כי אלו עשרה נסים דוקא במקדש הראשון ולא במקדש שני דלא הוי שכינה, כדמוכח הסוגיא דבפרק קמא דיומא (כ"א, ב') דפריך ולא כבו גשמים עצי המערכה ועשן מי הוי והתניא חמשה דברים שמרו באש של המערכה רבוצה כארי וברה כחמה, ומדלא משני התם במקדש ראשון והכא במקדש שני דהא על כרחך רבוצה כארי במקדש ראשון הוי כמו שמסיק שם בהדיא, אלא כל הנך עשרה נסים הם במקדש ראשון כך יראה. ובית המקדש הראשון היה בזכות אברהם, בית שני בזכות יצחק, בית שלישי בזכות יעקב, וזהו אמרם בפסחים (פ"ח, א') לא כאברהם שקראו הר שנאמר בהר ה' יראה ולא כמו יצחק שקראו שדה אלא כמו יעקב שקראו בית שנאמר אין זה כי אם בית אלהים וזהו שאמר לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב. ורצה לומר אברהם קראו הר שמורה על חורבן כי מקדש ראשון עתיד ליחרב, וכן יצחק קראו שדה מורה על חורבן, ויעקב קראו בית מורה על ישוב תמיד והוא מקדש השלישי. והנה שתי בתים הראשוני' בזכות אברהם ויצחק וכבר פירשנו דבר זה במקומו גם כן, שלכך נקרא בית ראשון אריאל כארי הוא מן הימין והוא מדת אברהם והארכנו במקומו אחר. ולפיכך עשרה נסים בבית המקדש גם כן בזכות אברהם שנתנסה בעשרה נסיונות, כי הנסיון מורה על שהיה אברהם איש האלהים והיה נבדל במעלתו ולפיכך עמד בעשרה נסיונות, וכך בית ראשון היו בו עשרה נסים בלתי טבעיים. וכל המאמרים האלו נסמכים כסדר, ובאים להגיד כמה גדולים הצדיקים שמקיימים את העולם שנברא בעשרה מאמרות, והפך זה הרשעים שמאבדים העולם שנברא בעשרה מאמרות. כי כל אלו דברים שדבר התנא זה אחר זה, הכל היה בשביל שנברא העולם בעשרה מאמרות, וכמה גדול עונש המאבד את העולם שנברא בעשרה מאמרות, וכמה גדול שכר הצדיקים שמקיימים את העולם והכל כסדר. ולכך כל אלו דברים שייכים אל דברי מוסר שהתנא בא לומר כמה גדול שכר צדיקים שמקיימים את העולם וכמה עונש הרשעים שמחריבין את העולם. וגם מה שאמר עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות גם כן מורה על מדריגת העולם הזה, שקרוב עולם הזה אל המדריגה העליונה האלהית, שהרי עשרה דברים נבראו בין השמשות וכל אותם הדברים הם דברים יוצאים מן הנהגת הטבע והם דברים אלהיים, וכלם הם נעשים בין השמשות שהוא קרוב אל ששת ימי בראשית שתראה מזה קורבת העולם הזה אל המדריגה העליונה שהוא למעלה מן הטבע ובזה הכל מסודר:

עשרה נסיונות נסו וכו'. בגמרא בפרק יש בערכין (ערכין ט"ו, א') תניא אמר ר' יהודא עשרה נסיונות נסו אבותינו את המקום במדבר ואלו הן ב' בים ב' במים ב' במן ושנים בשליו אחד בעגל ואחד במדבר פארן שנים בים אחד בירידה ואחד בעליה דכתיב ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים בעליה כדרב הונא דאמר רב הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו והיו אומרים כשם שאנו עולים מצד זה כך מצריים עולים מצד אחר ואמר לו הקדוש ברוך הוא לשר של ים פלוט אותם ליבשה וכו' שנים במים במרה וברפידים במרה דכתיב ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה וכתב וילן העם על משה ברפידים דכתיב ויחנו ברפידים ואין מים לשתות וכתב וירב העם עם משה שנים במן שנאמר אל יצא וכתב ויצאו לא תותירו ויתירו שנים בשליו בשליו ראשון ובשליו שני בשליו ראשון בשבתו על סיר הבשר ובשליו שני דכתיב והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה עגל כדאיתא במדבר פארן כדאיתא ע"כ. ונראה תמוה שהביא התנא זה שהוא גנות ישראל ומאי נפקא מיניה בזה. אבל לפירוש אשר פירשנו כי דבר זה הוא להגיד זכות אברהם שהיה זכותו מגין עליהם הוא מסודר כראוי, כי ישראל נסו את הקדוש ברוך הוא וכל לשון נסיון הוא מלשון נס שהוא דבר יוצא מן הטבע ומסדר העולם והיה חטא שלהם יוצא ממנהגו של עולם ולכך קרא חטא שלהם במקום הזה נסיון מלשון נס, והיה מגין עליהם זכות אברהם שנתנסה בעשרה נסיונות חוץ ממנהגו של עולם ועמד בכולם. ובזה יתורץ לך הקושיא למה יקראו

אלו דברים נסיון, שלשון נסיון משמע שמנסה הקדוש ברוך הוא אם יכול לעשות זה ומה נסיון הוא בעגל וכיוצא בזה שלא היה רק חטא וכי כל חטא שאחד עושה יקרא נסיון, אבל חטא של ישראל מה שלא היה להם לחטוא נקרא נסיון מלשון נס שהוא שלא כמנהגו של עולם, כמו מי שמנסה את אחר בדבר שהוא יוצא מן המנהג והיו נוהגים עם השם יתברך שלא כמנהגו ושלא כסדר ובזה היו מנסין אותו, אף על גב שודאי הם לא כווננו לנסות את השם יתברך מכל מקום נקרא חטא שלהם נסיון להקדוש ברוך הוא בפרט כאשר החטא שלא כמנהגו של עולם שלא היה ראוי להם אחר כל הטובות שעשה עמהם שיהיו חטואים:

ויש לומר גם כן כי נקרא נסיון כאשר כל ישראל היו עושים חטא, ודבר זה נקרא נסיון להקדוש ברוך הוא אם יכול על זה, כי כאשר חטאו בעגל היו מסופקים אם הוא מנהיג את עולמו ואין זולתו, וכן כאשר חטאו במן שאמר להם אל יצא איש ממקומו וגו' היו מסופקים באולי אף אם הי' מצוה כך הקדוש ברוך הוא, כביכול שמא יש שנוי לפניו, וכן כל החטאים כולם הם נסיון להקדוש ברוך הוא בין שהם כיוונו אל נסיון או לא כיוונו אליו סוף סוף נסיון היה ומסתמא הם היו סוברים כך ולפיכך נקרא זה נסיון גמור. ובודאי חטא שהיחיד עושה לא נקרא זה נסיון, כי אף אם יחטא היחיד אין הקדוש ברוך הוא משיב לו על החטא למה עשה החטא ולפיכך לא נקרא החטא של יחיד נסיון, אבל עם ישראל בפרט לא יתכן לומר כך שהרי תמצא כאשר נסו הקדוש ברוך הוא באלו נסיונות באה התשובה על זה וידעו נסיון שלהם שהיו מנסים אל השם יתברך, ואם לא היה הקדוש ברוך הוא מוכיח אותם על חטאם בודאי היו אומרים מה שהיה בלבם כאשר עשו החטא, כי בעגל היו אומרים אם לא יביא עליהם עונש כי יש חס וחלילה ממש בע"ז שהרי לא הוכיח אותם על חטאתם וכן שאר החטאים כלם, ולפיכך חטא ישראל נקרא זה נסיון אם יכול על החטא להוכיח אותם או שכך מדת השם יתברך שמוכיח על החטא הכל נסיון הוא בודאי. ודבר התנא הדבר הזה בכאן לכבוד המקום, כי בודאי החוטאים האלו כאשר חטאו אל השם יתברך בודאי כוונתם לרע היה כי היו סוברים כי בדברים האלו ימצאו מה שחשבו מן הרע, ואינו ספק כי היה זה מעשה שטן אשר היה מסית ומדיח אותם, ונתברר להם נסיון שלהם שחטאו ושפשעו אל השם יתברך. וכאשר נסו השם יתברך בכל מיני נסיון אז נתברר להם כי ישרים דרכי ה' ולא נמצא עולה בכל דרכי ה' ולפי זה היה לשון נסיון לגמרי בא על ישראל. אבל פירוש ראשון הוא נכון, כי החטא שלהם נקרא נסיון שהיו מנסין את הקדוש ברוך הוא בחטא שלהם שהוא שלא כמנהגו של עולם כמו שהתבאר למעלה כך הוא פירוש זה. ויש לדקדק כי היו הנסיונות זוגות כמו שזכרו אותם זוגות, וכך ראוי כי העשרה בכל מקום הם חמשה כנגד חמשה, וכמו שתמצא הידים שיש בהם עשרה אצבעות והם חמשה מול חמשה, וכן אצבעות הרגלים הם חמשה מול חמשה, והלחות שבהם עשרת הדברות הם חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה וחמשה הם מול חמשה כמו שמפרש במדרש כמו שתמצא בפירוש רש"י ז"ל בשיר השירים, וטעם זה ביארנו במקום אחר ותמצא כי עגל ופארן גם הם ענין אחד. וכן תמצא שרמז הכתוב חטא מרגלים בעגל שאמר (שמות ל"ב) וביום פקדי ופקדתי עליהם, ופירושו ביום פקדי את מרגלים ופקדתי עליהם חטאת העגל וכתוב תשאו עונותיכם לשון רבים דהיינו חטא העגל וחטא המרגלים וכדפי' רש"י ז"ל בפ' שלח לך, והטעם כי בעגל חטאו כאלו היה חס וחלילה אלהות זולת השם יתברך ולכך אמרו עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו ובמרגלים אמר כי חזק הוא ממנו כאלו חס ושלומו אין היכולת בו יתברך להוציאם משם וכדאיתא במסכת ערכין (ט"ו א') אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו המרגלים באותה שעה כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם, והרי לך כי חטא המרגלים כמו חטא העגל, רק כי בעגל שאמרו שיש אלהים זולתו חס וחלילה ובמרגלים אמרו חס ושלומו כי אין הכל ביכלתו דבר זה ענין אחד כאשר תבין:

וועד העולמי לתיקון חטא המרגלים